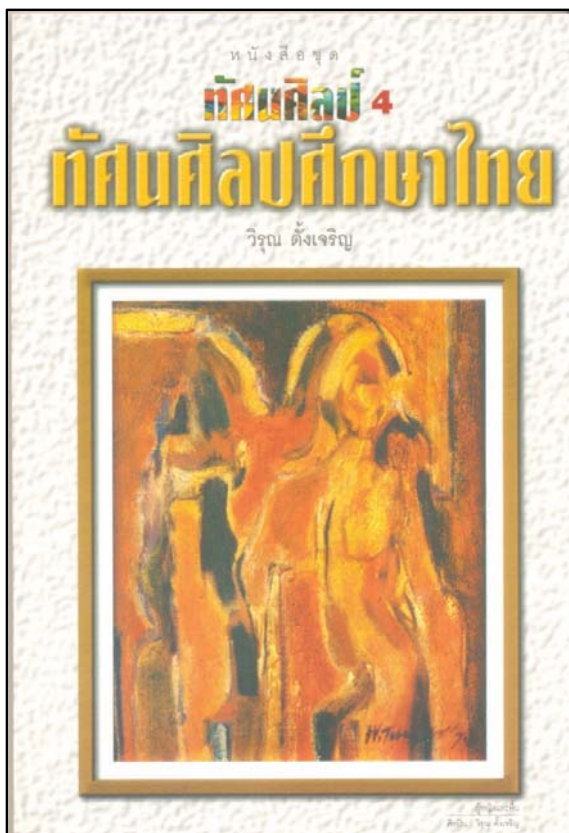

บทวิจารณ์หนังสือ
เรื่องทัศนศิลป์ศึกษาไทย

จตุรงค์ เลาหะเพ็ญแสง
Chaturong Louhapensang

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาครุศาสตร์สถาปัตยกรรมและการออกแบบ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
klchatur@kmitl.ac.th

หนังสือเรื่อง “ทัศนศิลป์ศึกษาไทย”
เขียนโดย วิรุณ ตั้งเจริญ
สำนักพิมพ์ต้นอ้อ
336 หน้า ISBN 974-256-945-2

ทัศนศิลป์ศึกษาไทย เป็นหนังสือวิชาการทางด้าน
ศิลปศึกษา สาขาทัศนศิลป์ใน “ชุดทัศนศิลป์” มุ่งเน้นการมอง
ปัญหาและวิวัฒนาการที่ครอบคลุมไปถึงวิวัฒนาการการศึกษา
ไทย หลักสูตรการศึกษาไทย วิวัฒนาการศิลปศึกษา หนังสือ
แบบเรียนศิลปศึกษาและวิวัฒนาการแนวคิดศิลปศึกษา เหมาะ
สำหรับการเรียนการสอนทางด้านศิลปศึกษา สาขา
ทัศนศิลป์โดยมีรายละเอียดภาพรวมของหนังสือ ดังภาพที่1

รูปที่ 1 แสดงองค์ประกอบโดยรวมของหนังสือ

เพราะครูศิลปะและการออกแบบในปัจจุบันต้องมีความรอบรู้ในเรื่องประวัติศาสตร์ วรรณกรรม และแนวความคิดทางศิลปศึกษา เพื่อใช้เป็นฐานที่จะพัฒนาคน ในการสร้างอนาคตของวงการการศึกษาทางศิลปะและการออกแบบ ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเข้าใจประวัติ วรรณกรรมและแนวความคิดทางทัศนศิลปศึกษาของไทย จวบจนปัจจุบัน วิสัยทัศน์ดังกล่าวก็ยังไม่ล้าสมัย เพราะในมาตรฐานวิชาชีพครูด้านความรู้ ได้กำหนดให้ครูต้องมีความรู้ด้าน “หลักการศึกษา” ดังนั้นหนังสือเล่มนี้จึงเหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับ ครูอาจารย์ และผู้เข้ารับการศึกษาวิชาชีพครู (นิสิต นักศึกษา ของคณะครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์) ที่จะอ่าน ศึกษา และทำความเข้าใจ

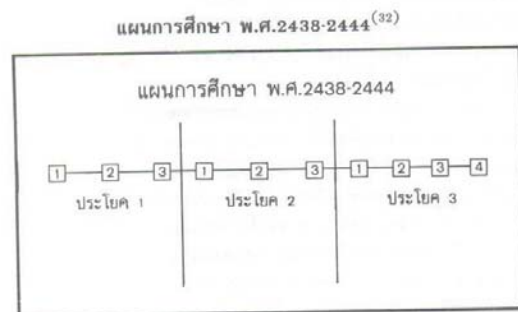
โดยพื้นฐานท่านผู้ประพันธ์หนังสือเล่มนี้ได้นำข้อมูลแนวคิดมาจากข้อมูลประวัติศาสตร์การศึกษาของไทย ซึ่งผู้ประพันธ์สามารถนำแนวคิด หลักการเหล่านั้นมาปรับเขียนอธิบายโดยใช้ภาษาที่เรียบง่าย อีกทั้งการยกตัวอย่างก็กลมกลืนกับบริบทของสังคมไทย ซึ่งมีส่วนช่วยให้ผู้อ่านทำความเข้าใจได้ไม่ยากนัก หนังสือเล่มนี้แบ่งออกเป็น 5 บท ประกอบด้วย

- บทที่ 1 วรรณกรรมการศึกษาไทย
- บทที่ 2 หลักสูตรการศึกษาไทย
- บทที่ 3 วรรณกรรมศิลปศึกษา
- บทที่ 4 หนังสือแบบเรียนศิลปศึกษา
- บทที่ 5 วรรณกรรมแนวคิดศิลปศึกษา

เนื้อหาทั้ง 5 บท จะเห็นได้ถึงความแยบยลของผู้ประพันธ์ ที่ใช้หลักการจัดการเรียนรู้ “จากใหญ่ไปหาย่อย” เป็นหลักในการนำเสนอเนื้อหาของหนังสือเล่มนี้ โดยบทที่ 1 วรรณกรรมการศึกษาไทย ผู้ประพันธ์ต้องการให้ผู้อ่านได้เริ่มตระหนักถึงความสำคัญและความสัมพันธ์ของวรรณกรรมการศึกษาของไทย ตั้งแต่ในสมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา จนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ตั้งแต่ยุควางพื้นฐาน (พ.ศ. 2325-2414) ยุคปรับตัว (พ.ศ. 2414-2475) และยุคระบอบประชาธิปไตย (พ.ศ. 2475-ปัจจุบัน)

บทที่ 2 หลักสูตรการศึกษาไทย

ผู้ประพันธ์มีความมุ่งหมายให้ผู้อ่านได้เข้าใจถึง หลักสูตรการศึกษาไทย โดยเกริ่นนำตั้งแต่ยุคอดีต จนถึงแผนการศึกษา รัตนโกสินทร์ ยุคปรับตัว โดยแผนการศึกษาที่สำคัญคือ แผนการศึกษา 2438 ซึ่งการสามัญศึกษาได้แบ่งเป็น 3 ตอน เรียกว่า ประโยค 1 มี 3 ชั้น ประโยค 2 มี 3 ชั้น และประโยค 3 มี 4 ชั้น แนวความคิดคงเป็นการศึกษาตอนต้น ตอนกลาง และตอนปลาย ดังแสดงในภาพที่ 2

รูปที่ 2 แสดงแผนการศึกษา พ.ศ. 2438-2444

ต่อจากนั้นก็เขียนถึงการปรับแผนการศึกษา ครั้งสำคัญๆ จนถึงปัจจุบันเช่น แผนการศึกษา พ.ศ. 2441 สำระสำคัญคือการจัดการศึกษาเป็น 2 ชนิดคือ การศึกษาสามัญและการศึกษาพิเศษ แผนการศึกษา พ.ศ. 2445 สำระสำคัญคือการจัดการศึกษาเป็น 2ลำดับ ตามแนวทางการจัดการศึกษาของประเทศญี่ปุ่นคือ สามัญศึกษาและวิสามัญ

ศึกษา แผนการศึกษา พ.ศ. 2450 พ.ศ. 2452 พ.ศ.2456 และ พ.ศ.2458 เป็นวิวัฒนาการของการศึกษาจาก พ.ศ. 2445 จนถึง ปลาย พ.ศ. 2464 เริ่มมีการวิเคราะห์เรื่องการเลือกทางเรียนให้ถูกกับนิสัยและความสามารถ และมีการใช้แผนการศึกษาในยุคระบบประชาธิปไตยฉบับแรก ในพ.ศ. 2475 โดยมีการปรับปรุงแผนการศึกษาของชาติเรื่อยมาใน พ.ศ. 2479 พ.ศ. 2494 และในพ.ศ. 2503 ได้มีแผนการศึกษาของชาติ ที่เป็นผลพวงจากการปฏิวัติใน พ.ศ. 2501 โดยมีสาระสำคัญคือ การศึกษาภาคบังคับ 7 ปี แทนที่จะเป็น 4 ปีเหมือนก่อนหน้านี้ และแผนการศึกษา พ.ศ.2520 หลังจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ได้เกิดผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม กับการศึกษาของชาติ ทางตรงก็คือ การปฏิรูปการศึกษา ซึ่งรวมทั้งแผนการศึกษาของชาติและหลักสูตร ส่วนทางอ้อมก็คือ อุดมคติและสำนึกทางการศึกษา โครงสร้างของการจัดการศึกษา จะมีระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อันเป็นพื้นฐานจัดการศึกษาของชาติ มาจนถึงปัจจุบัน

บทที่ 3 วิวัฒนาการศิลปศึกษา ผู้ประพันธ์ได้กล่าวถึง ศิลปศึกษาในอดีต ระบบการศึกษาศิลปศึกษาในอดีต ศิลปศึกษาในยุครัตนโกสินทร์ยุคปรับตัว(ศิลปศึกษาหลักสูตร พ.ศ. 2438-2471) ศิลปศึกษาในระบอบประชาธิปไตย (ศิลปศึกษาหลักสูตร พ.ศ. 2480-2503) และศิลปศึกษาในยุคปัจจุบัน ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าเป็นการเขียนที่สะท้อนการเรียนการสอนศิลปศึกษาในระบบการศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน ควรค่าแก่การนำไปศึกษาและพัฒนาระบบการเรียนการสอนทางศิลปศึกษาอย่างยิ่ง

บทที่ 4 หนังสือแบบเรียนศิลปศึกษา ผู้ประพันธ์ได้นำเสนอถึงแบบเรียนศิลปศึกษาเล่มแรก ตลอดจนการนำเสนอแบบเรียนศิลปศึกษาในลักษณะต่างๆ แบ่งเป็น

1. แบบเรียนศิลปศึกษาในเชิงโลกเลียนแบบ อาทิ แบบเรียนของพระยาวรวิทย์ พิศาล (พ.ศ. 2472) แบบเรียนศิลปศึกษาของช่วง สเลลานนท์ (พ.ศ. 2475) แบบเรียนของพระยาวรวิทย์ พิศาล (พ.ศ. 2477) หนังสืออ่านวาดเขียน (พ.ศ. 2478) แบบเรียนของสง่า รัศมีหัตถ์ (พ.ศ. 2478)
2. แบบเรียนศิลปศึกษาในเชิงศิลปะนามธรรม อาทิ แบบเรียนศิลปศึกษาของขวลิศ ตาบแก้ว
3. แบบเรียนศิลปศึกษาในเชิงศิลปะร่วมสมัย อาทิ แบบเรียนศิลปศึกษาของอารี สุทธิพันธุ์ แบบเรียนของ เลิศ อานันท์นะ แบบเรียนของวิรุณ ตั้งเจริญ และคณะ (พ.ศ. 2523) แบบเรียนของเฉลิม นาศิริรักษ์และคณะ นอกจากนี้ยังมีแบบเรียนทางศิลปศึกษาที่สำคัญและน่าศึกษาอีกหลายเล่ม ที่

ผู้ประพันธ์ได้กล่าวถึง ผู้เขียนจึงเห็นความมุ่งมั่นในการที่จะพยายามรวบรวมและถ่ายทอดข้อมูลเหล่านี้เพื่อเป็นการสร้างรากฐานในการพัฒนาวิชาชีพทางศิลปศึกษา ในปัจจุบัน

บทที่ 5 วิวัฒนาการแนวคิดศิลปศึกษานั้น ผู้ประพันธ์ได้ให้ความสำคัญกับการบรรยายเกี่ยวกับศิลปหัตถกรรม พ.ศ. 2457 ของเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี ว่าเป็นแนวคิดหนึ่งที่กำลังให้เกิดการเรียนการสอนศิลปศึกษาของไทย

รูปที่ 3 เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2543)

นอกจากนี้ผู้ประพันธ์ยังได้กล่าวถึงแนวความคิดของนักการศึกษาไทยด้านศิลปศึกษาที่สำคัญๆ อีกหลายท่าน อาทิ อารัง บัวศรี กุศล สุจรรยา ม.ล.บุญเหลือ เทพสุวรรณ พินิจ ภวังค์ระรัต อารี สุทธิพันธุ์ เลิศอานันท์นะ อานาจ เย็นสบาย ชลอ พงษ์สามารถ และอีกหลายท่าน อันเป็นการรวบรวมวิเคราะห์แนวความคิดของผู้นำทางการศึกษาด้านศิลปศึกษาในสมัยนั้นอย่างแท้จริง

โดยสรุปแล้วผู้เขียนเห็นว่าหนังสือเล่มนี้นอกจากจะเป็นหนังสือที่ศนศิลปศึกษาที่สำคัญของประเทศไทยแล้ว ยังเป็นหนังสือด้านหลักและแนวคิดการจัดการศึกษาศิลปศึกษาเล่มแรก ที่ผู้ฝึกหัดวิชาชีพครูศิลปะและการออกแบบควรอ่านเป็นอย่างยิ่ง คุณค่าของหนังสือเล่มนี้เหมาะสมยิ่งนักที่จะได้รับการบอกต่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาได้อ่าน เพื่อให้ทราบถึงพัฒนาการของแนวคิดที่ศนศิลปศึกษาของประเทศไทย

เอกสารอ้างอิง

- [1] วิรุณ ตั้งเจริญ. 2543. ทักษะศิลปศึกษาไทย.
กรุงเทพฯ: ตันอ้อ1999.